

INGLIZ VA O'ZBEK MADANIYATLARIDA MEHMONDO'STLIK PAREMIYALARNING QO'LLANISHI

Sharipova Nilufar Xalilovna

Qarshi Iqtisodiyot va pedagogika universiteti
v.b. dotsent

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz va o'zbek madaniyatlarida mehmondo'stlik mavzusiga oid paremiyalar tahlil qilinadi. Mehmondo'stlik qadriyatining har ikki madaniyatda qanday ifodalangani, bu qadriyatlarining til vositalarida qanday aks etgani va ijtimoiy munosabatlarda tutgan o'rnini o'rganiladi. Tadqiqot natijalari ingliz va o'zbek xalq maqollari, matallari hamda iboralari misolida keltirilgan.

Kirish

Mehmondo'stlik qadimdan turli xalqlarning madaniyati va an'analari tarkibida alohida o'rin tutgan qadriyat hisoblanadi. Har bir xalq o'zining tarixiy, ijtimoiy va madaniy shart-sharoitlariga mos ravishda mehmondo'stlikni o'ziga xos tarzda ifodalab kelgan. Xususan, ingliz va o'zbek madaniyatlarida mehmondo'stlik qadriyatining o'ziga xos ko'rinishlari mavjud bo'lib, bu holat ushbu madaniyatlarining paremiologik boyligida ham aks etgan. Ingliz tilida mehmondo'stlik qadriyatlari ko'pincha odob-axloq qoidalari, mehmonni kutib olish tartibi va ijtimoiy xulq-atvor normalari orqali ifodalanadi. Masalan, ingliz maqollari orasida "A guest is like a fish: after three days, it stinks" kabi iboralar mehmonni munosib kutib olish va unga hurmat ko'rsatish bilan birga, mehmonning vaqtida ketishi zarurligini ham eslatib turadi. O'zbek madaniyatida esa mehmondo'stlik qadriyatlari "Mehmon otangdan ulug'" kabi maqollar orqali namoyon bo'lib, mehmonni e'zozlash va unga alohida xizmat ko'rsatish odat tusiga kirgan. Ushbu maqola ingliz va o'zbek madaniyatlarida mehmondo'stlik mavzusidagi paremiyalarning qiyosiy tahliliga bag'ishlanadi. Bu tahlil orqali mazkur qadriyatlarining turli madaniy kontekstlardagi ifodalanish xususiyatlarini aniqlash maqsad qilib qo'yilgan.

Asosiy qism

Ingliz madaniyatida mehmondo'stlik paremiyalari

Ingliz tilidagi maqollar va iboralar mehmondo'stlikni ifodalashda aniq va ko'pincha hazil-mutoyibaga moyil bo'lgan uslubni namoyon etadi. "A house is not a home without guests" kabi maqollar mehmonlarning muhimligini ta'kidlaydi. Ammo mehmon bo'lishning chegaralari haqida ogohlantiruvchi maqollar ham mavjud. Misol uchun, "Good fences make good neighbors" iborasi mehmon va mezbong o'rtasidagi shaxsiy chegaralarni hurmat qilishni uqtiradi.

Ingliz madaniyatida mehmondo'stlikni ifodalovchi maqollarning ko'pchiligi vaqt va tartib masalalariga urg'u beradi. Bu esa ingliz xalqining ijtimoiy hayotida tartib-intizom va shaxsiy hududga bo'lgan ehtiyojning yuqoriligidan dalolat beradi.

O'zbek madaniyatida mehmondo'stlik paremiyalari

O'zbek madaniyatida mehmondo'stlik qadriyatlari xalqning hayot tarzi va urf-odatlarida chuqur ildiz otgan. "Mehmon keldi, qozon qaynadi" yoki "Mehmon kelsa, rizqi bilan keladi" kabi maqollar mehmonni tabarruk mehmon sifatida qarshi olish an'anasining yorqin ifodasidir. Bunday paremiyalar xalqning mehmonni qadrlash va ularga qulaylik yaratish istagini aks

ettiradi. Bundan tashqari, "Mehmon otangdan ulug'" iborasi mehmonning oiladagi o'rni va ahamiyatini juda yuqori darajada ko'rsatadi. O'zbek madaniyatida mehmondo'stlik faqatgina odob-axloq qoidasi emas, balki insoniylik fazilatlarining ajralmas qismi sifatida qaraladi. Mehmonni hurmat qilish va unga xizmat qilish har bir oila uchun sharaflı vazifa hisoblanadi.

Ingliz va o'zbek madaniyatlarining qiyosiy tahlili

Ingliz va o'zbek madaniyatlarida mehmondo'stlik mavzusidagi paremiyalarni qiyosiy tahlil qilish ularning farqli jihatlarini ochib beradi. Ingliz madaniyatida mehmondo'stlikka nisbatan ehtiyotkorlik va me'yorni saqlashga urg'u berilgan bo'lsa, o'zbek madaniyatida bu qadriyatning keng ko'lamda va chuqur hurmat bilan namoyon bo'lishi kuzatiladi. Ingliz madaniyatida mehmondo'stlikka oid maqollarda hazil-mutoyiba va amaliy maslahatlar ustuvor bo'lsa, o'zbek madaniyatida bunday maqollar ko'proq axloqiy-etik tamoyillarga asoslangan. Bu ikki madaniyatdagi farqlar ularning tarixiy va ijtimoiy sharoitlari bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Xulosa

Ingliz va o'zbek madaniyatlarida mehmondo'stlik qadriyatlari har xil uslub va shakllarda namoyon bo'lsa-da, bu qadriyatlarning mohiyati umumiydir: mehmonni hurmat qilish va unga qulaylik yaratish. Ushbu maqolada keltirilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, paremiologik boylıknı o'rganish madaniyatlararo farqlarnı anglashda muhim ahamiyatga ega. Bunday tadqiqotlar turli madaniyatlarning o'ziga xosliklarini aniqlash va bir-birini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Ingliz xalqining paremiologiyasida me'yor va shaxsiy chegaralarga e'tibor qaratilgan bo'lsa, o'zbek xalqining maqollarida mehmonni e'zozlash va unga ulug' sifatida qarash kuchliroq namoyon bo'ladi. Har ikki madaniyat ham mehmondo'stlikni insoniylikning muhim qismi sifatida e'tirof etadi. Kelgusida bu kabi tadqiqotlarnı kengaytirish va boshqa madaniyatlarnı ham qamrab olish orqali global madaniy muloqotni yanada rivojlantirish mumkin. Bu esa insonlar o'rtasidagi o'zaro hurmat va hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Mehmondo'stlik qadriyatlari nafaqat madaniy muloqotni rivojlantiradi, balki insoniy fazilatlarining ahamiyatini yuksaltiradi.

Adabiyotlar:

1. Cambridge Idioms Dictionary. Cambridge University Press, 2006.
2. O'zbek xalq maqollari va matallari to'plami. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2010.
3. Smith, L. P. "Words and Idioms." Oxford University Press, 1925.
4. Rasulov, A. "O'zbek tili frazeologizmlarining madaniy xususiyatlari." Toshkent: Fan, 1992.
5. "English Proverbs and Their Origins." New York: HarperCollins, 1998.